

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE DETÍ A ZVERENÝCH OSÔB TRESTNO-PROCESNÉ ASPEKTY (APVV-16-0471)

JUDr. František Mozner
Omšenie, 3. februára 2020

obete trestných činov právo EÚ

- podľa čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie je smernica ako právny akt Európskej únie záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa ňou má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom. Ide o tzv. nepriamy účinok smernice.
- v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora na výklad ustanovenia práva Únie je potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudky Merck, 292/82, EU:C:1983:335, bod 12; TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, bod 44, a Utopia, C-40/14, EU:C:2014:2389, bod 27).

obete trestných činov právo EÚ

- vnútroštátnym súdom prináleží, aby poskytli výklad vnútroštátneho práva (ako celku, pozn.) v súlade s požiadavkami stanovenými smernicou (primerane napr. rozsudok z 22. marca 2017, Tranca, C-124/16, EU:C:2017:228, bod 49).
- Súdny dvor pripúšťa priamy účinok (aplikáciu) smerníc iba ak:
 - A. uplynula transpozičná lehota,
 - B. smernica nebola členským štátom vôbec alebo správne prebratá, resp. nie je zabezpečená jej úplná účinnosť,
 - C. smernica, prípadne jej ustanovenie umožňuje identifikovať jednak konkrétnu povinnosť členského štátu, ako aj oprávnené osoby, za predpokladu, že obsah dotknutého ustanovenia smernice je bezpodmienečný a presný.

obete trestných činov právo EÚ

- priama aplikácia smernice nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe, alebo založenie, resp. sprísnenie trestnej zodpovednosti tých, ktorí sa dopustia porušenia jej ustanovení.
- priameho účinku smernice sa nemožno dovolávať voči jednotlivcom, ale len proti štátu, bez ohľadu na to či vystupuje ako zamestnávateľ, alebo ako verejný orgán.

(rozsudky Súdneho dvora z 26. septembra 1996, Arcaro, C-168/95, EU:C:1996:363, body 36 a 37; z 19. apríla 2007, Farrell, C-356/05, EU:C:2007:229, body 37 až 40)

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – preambula

(2) ... ako zlepšiť právne predpisy a praktické podporné opatrenia na ochranu obetí tak, aby sa osobitná pozornosť, podpora a uznanie prioritne dostali všetkým obetiam vrátane obetí terorizmu.

(4) ... na úrovni EÚ by sa mali podniknúť opatrenia s cieľom posilniť práva, podporovať a ochraňovať obeť trestných činov... je cieľom tejto smernice... uskutočnenie významného pokroku v úrovni ochrany obetí v celej Únii, predovšetkým v rámci trestných konaní.

(9) ... malo by sa s nimi [obeťami] zaobchádzať s rešpektom, citlivo a profesionálne... mala [by sa] zohľadniť osobná situácia a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a vospelosť obetí trestného činu a zároveň plne rešpektovať ich fyzickú, mentálnu a morálnu integrita... **mali [by] byť chránené pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou**, pred zastrašovaním a pred pomstou...

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – preambula

(53) Riziko sekundárnej a opakovanej viktimizácie... v dôsledku účasti na trestnom konaní by sa malo obmedziť tým, že

- sa konanie vedie koordinovaným spôsobom, pri ktorom sa obeť rešpektujú a umožňuje sa im získať dôveru v orgány.
- kontakt s príslušnými orgánmi by mal byť čo najjednoduchší, pričom by sa počet nepotrebných kontaktov mal obmedziť na minimum napríklad zhotovením zvukovo-obrazového záznamu výsluchu a umožnením jeho použitia v súdnom konaní.
- odborníci by mali mať k dispozícii čo najširšiu škálu opatrení s cieľom predchádzať zaťažaniu obeť počas súdneho konania, najmä v dôsledku vizuálneho kontaktu s páchateľom, jeho rodinou, spolupáchateľmi alebo verejnosťou.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – preambula

- na tento účel by sa členské štáty mali vyzvať, aby najmä v budovách súdov a na policajných staniciach zaviedli uskutočniteľné a praktické opatrenia, ktoré umožnia vybaviť tieto priestory osobitnými vchodmi a čakárňami pre obeť.
- členské štáty [by] mali podľa možností napláňovať trestné konanie tak, aby sa zabránilo kontaktom medzi obeťami a ich rodinnými príslušníkmi a páchatelmi, napríklad predvolaním obetí a páchatelov na pojednávanie v inom čase.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – preambula

(61) Všetci úradníci, ktorí sa zúčastňujú na trestnom konaní a ktorí pravdepodobne prídu do osobného kontaktu s obeťami, by mali mať prístup k primeranej počítačovej a kontinuálnej odbornej príprave na úrovni primeranej ich kontaktu s obeťami, aby vedeli identifikovať obeť a ich potreby a pristupovať k nim s rešpektom, citlivo, profesionálne a bez diskriminácie. Osoby, ktoré môžu byť zapojené do individuálneho posúdenia s cieľom identifikovať osobitné potreby ochrany obeť a určiť jej potrebu osobitných ochranných opatrení, by mali absolvovať osobitnú odbornú prípravu o spôsoboch uskutočňovania takéhoto posudzovania. Členské štáty by mali zabezpečiť takúto odbornú prípravu pre služby polície a súdnych zamestnancov. Odborná príprava by sa mala podporovať aj v prípade právnikov, prokurátorov a sudcov, ako aj odborníkov z praxe, ktorí poskytujú obeťam podporu alebo služby restoratívnej spravodlivosti...

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – všeobecné ustanovenia

čl. 1 ods. 2 – ciele

Členské štáty zabezpečia, aby sa pri uplatňovaní tejto smernice v prípade, že je obeťou dieťa, bral hlavný zreteľ na najlepší záujem dieťaťa, ktorý sa posudzuje individuálne. Prevláda prístup zameraný na dieťa, pri ktorom sa prihliada na vek, vyspelosť, názory, potreby a obavy dieťaťa. Dieťa a nositeľ rodičovských práv a povinností alebo jeho ďalší právny zástupca sú informovaní o všetkých opatreniach alebo právach osobitne zameraných na dieťa.

čl. 2 ods. 1 písm. a) – vymedzenie pojmov

obeť je (i) fyzická osoba, ktorej bola v priamom dôsledku trestného činu spôsobená ujma vrátane fyzickej, mentálnej alebo emocionálnej ujmy alebo majetkovej škody;

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – všeobecné ustanovenia

(ii) rodinní príslušníci osoby, ktorá v priamom dôsledku trestného činu zomrela, ktorým bola v dôsledku smrti danej osoby spôsobená ujma;

čl. 2 ods. 1 písm. c) – vymedzenie pojmov

dieťa je každá osoba mladšia ako 18 rokov

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – poskytovanie informácií a podpory

čl. 3 – právo rozumieť a byť pochopený

čl. 4 – právo na poskytnutie informácií od prvého kontaktu s príslušným orgánom

čl. 5 – práva obetí pri podávaní oznámení

čl. 6 – právo na informácie o svojom prípade

čl. 7 – právo na tlmočenie a preklad

čl. 8 – právo na prístup k službám na podporu obetí

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – účasť na trestnom konaní

čl. 10 – právo byť vypočutý

čl. 11 – práva v prípade rozhodnutia skutok nestíhať

čl. 12 – právo na záruky v súvislosti so službami restoratívnej spravodlivosti

čl. 13 – právo na právnu pomoc

čl. 14 – právo na náhradu výdavkov

čl. 15 – právo na vrátenie vecí

čl. 16 – právo na rozhodnutie o náhrade škody páchatelom v rámci trestného konania

čl. 17 – práva obeť s pobytom v inom členskom štáte

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 18 – právo na ochranu

Bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu, členské štáty zabezpečia, aby boli dostupné opatrenia

- na ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou, zastrašovaním a pomstou vrátane ochrany pred rizikom emocionálnej alebo psychickej ujmy spôsobenej obetiam a
- na ochranu ich dôstojnosti počas výsluchu a svedeckej výpovede.

V prípade potreby zahŕňajú takéto opatrenia aj postupy ustanovené vo vnútroštátnom práve, ktoré sú zamerané na fyzickú ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 19 – právo na zamedzenie kontaktu medzi obeťou a páchatelom

(1) Členské štáty vytvoria potrebné podmienky, aby sa zamedzilo kontaktu medzi obeťou a v prípade potreby jej rodinnými príslušníkmi a páchatelom v priestoroch, v ktorých prebieha trestné konanie, pokiaľ sa takýto kontakt nevyžaduje na účely trestného konania.

(2) Členské štáty zabezpečia, aby nové budovy súdov mali osobitné čakárne pre obeť.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 20 – právo obeti na ochranu počas vyšetovania trestného činu

Bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov členské štáty zabezpečia, aby počas vyšetovania:

- a) sa výsluch obetí uskutočnil bez zbytočného odkladu po podaní trestného oznámenia príslušnému orgánu
- b) bol počet výsluchov obetí čo najmenší a aby sa uskutočňovali iba vtedy, ak je to nevyhnutné na účely vyšetovania trestného činu
- c) ...

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 21 – právo na ochranu súkromia

čl. 22 – individuálne posúdenie obetí s cieľom identifikovať osobitnú potrebu ochrany

(4) Na účely tejto smernice sa detské obeť vzhľadom na ich zraniteľnosť voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste považujú za obeť, ktoré majú osobitnú potrebu ochrany...

(6) Obete budú úzko zapojené do individuálneho posúdenia, pri ktorom sa zohľadnia ich želania, a to aj v prípade, že si neželajú osobitné opatrenia ustanovené v článkoch 23 a 24.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 23 – právo obetí s osobitnou potrebou ochrany počas trestného konania

(2) Obetiam s osobitnou potrebou ochrany identifikovaným v súlade s článkom 22 ods. 1 sú počas vyšetrovania trestného činu k dispozícii tieto opatrenia:

- a) výsluch obete sa uskutoční v priestoroch určených alebo prispôbených na tento účel;
- b) výsluch obete vedú odborníci, ktorí sú na tento účel vyškolení, alebo sa uskutoční s ich účasťou;
- c) všetky výsluchy obete vedú tie isté osoby, pokiaľ to nie je v rozpore s riadnym výkonom spravodlivosti;
- d) všetky výsluchy obetí sexuálneho násillia, rodovo motivovaného násillia alebo násillia páchaného blízkou osobou, pokiaľ ich nevedie prokurátor alebo sudca, vedie osoba rovnakého pohlavia ako obeť, ak si to obeť želá a ak sa tým nenaruší priebeh trestného konania.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 23 – právo obetí s osobitnou potrebou ochrany počas trestného konania

(3) Obete s osobitnou potrebou ochrany identifikované v súlade s článkom 22 ods. 1 majú počas súdneho konania k dispozícii tieto opatrenia:

- a) opatrenia na zamedzenie vizuálnemu kontaktu medzi obeťami a páchatel'mi, a to aj počas vykonávania dôkazov prostredníctvom vhodných prostriedkov vrátane využitia komunikačných technológií;
- b) opatrenia na výsluch obete v súdnej sieni bez toho, aby bola osobne prítomná, najmä s využitím vhodných komunikačných technológií;
- c) opatrenia na zamedzenie zbytočnému kladeniu otázok týkajúcich sa súkromného života obete, ktoré nesúvisia s trestným činom, a
- d) opatrenia, ktoré umožnia, aby súdne pojednávanie bolo neverejné

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany
obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie
obetí s osobitnými potrebami ochrany

čl. 23 – právo obetí s osobitnou potrebou ochrany počas trestného konania

(1) ... Osobitné opatrenie plánované na základe individuálneho posúdenia sa nesmie prijať, ak to znemožňuje operačné alebo praktické prekážky, alebo v prípade, že je naliehavo potrebný výsluch obete, a skutočnosť, že by sa tak nestalo, by mohla obeť alebo ďalšiu osobu, alebo konanie poškodiť alebo ovplyvniť.

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany
obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí
s osobitnými potrebami ochrany

čl. 24 – právo detských obetí na ochranu počas trestného konania

(1) Ak je obeťou dieťa, členské štáty okrem opatrení ustanovených v čl. 23 zaistia:

a) aby sa počas vyšetrovania trestného činu mohli zhotoviť obrazovo-zvukové záznamy všetkých výsluchov detskej obete a aby tieto záznamy výsluchov bolo možné použiť ako dôkaz v trestnom konaní;

b) aby príslušné orgány v rámci vyšetrovania trestného činu a v konaní v súlade s postavením obetí v príslušnom systéme trestného súdnictva vymenovali osobitného zástupcu pre detské obeť, ak podľa vnútroštátneho práva nesmú nositelia rodičovských práv a povinností zastupovať detskú obeť z dôvodu konfliktu záujmov medzi nimi a detskou obeťou alebo ak je detská obeť bez sprievodu, alebo je oddelená od rodiny;

smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany
obetí trestných činov – ochrana obetí a uznanie obetí
s osobitnými potrebami ochrany

čl. 24 – právo detských obetí na ochranu počas trestného konania

(1) Ak je obeťou dieťa, členské štáty okrem opatrení ustanovených v čl. 23 zaistia:

c) v prípade, že má detská obeť právo na právneho zástupcu, má dieťa právo na právne poradenstvo a zastúpenie vo svojom mene v konaní, v ktorom existuje alebo by mohol vzniknúť konflikt záujmov medzi detskou obeťou a nositeľmi rodičovských práv a povinností.

rozsudok SD zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03
(rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV o
postavení obetí v trestnom konaní)

Články 2, 3 a článok 8 ods. 4 rámcového rozhodnutia sa majú vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd má mať možnosť povoliť malým deťom, ktoré ako tie vo veci samej tvrdia, že sú obeťami týrania, aby vypovedali spôsobom umožňujúcim zabezpečiť týmto deťom primeranú ochranu napríklad mimo rámca verejného pojednávania a pred jeho otvorením. Vnútroštátny súd musí zohľadniť všetky pravidlá vnútroštátneho práva a vykladať ich v rámci možností vo svetle znenia a účelu uvedeného rámcového rozhodnutia.

**rozsudok SD zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03,
body 58 až 60**
(rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV o
postavení obetí v trestnom konaní)

Okrem toho podľa článku 6 ods. 2 EÚ Únia rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd, podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „dohovor“) a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov ako základných princípov práva Spoločenstva.

Rámcové rozhodnutie sa má teda vykladať tak, aby boli rešpektované základné práva, v rámci ktorých treba zdôrazniť najmä právo na spravodlivé konanie pred súdom, ako je upravené v článku 6 dohovoru a vykladané Európskym súdom pre ľudské práva.

**rozsudok SD zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03,
body 58 až 60**
(rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV o
postavení obetí v trestnom konaní)

Prináleží vnútroštátnemu súdu ubezpečiť sa, že ak v tejto veci možno použiť incidenčné konanie o vykonaní dôkazu a výsluch osobitným spôsobom upraveným talianskym právom so zreteľom na povinnosť konformného výkladu vnútroštátneho práva, uplatnenie týchto opatrení nespôsobí, že trestné konanie proti pani Pupino posudzované ako celok bude nespravodlivé v zmysle článku 6 dohovoru, ako ho vyložil Európsky súd pre ľudské práva (pozri najmä rozsudky ESĽP z 20. decembra 2001, P. S. v Nemecko; z 2. júla 2002, S. N. v Švédsko, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2002-V; z 13. februára 2004, Rachdad v Francúzsko, a rozhodnutie z 20. januára 2005, Accardi a i. v Taliansko, sťaž. č. 30598/02).

Vnútroštátna úprava – zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov

- zavádza kategóriu obzvlášť zraniteľnej obete, za ktorú sa automaticky považuje dieťa, teda osoba mladšia ako osemnásť rokov [§ 2 ods. 1 písm. c), bod. 1]
- ak je dieťa obeťou sexuálneho násillia, bude mať postavenie obzvlášť zraniteľnej obete aj z titulu, že je obeťou niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti [§ 2 ods. 1 písm. c), bod. 4; § 199 až 203 TZ]
- orgánom činným v trestnom konaní a súdu zároveň ukladá (§ 8 ods. 1, ods. 2):
 - postupovať tak, aby ich činnosť nespôsobovala všetkým obetiam trestných činov (nielen obzvlášť zraniteľným) a ich rodinným príslušníkom druhotnú viktimizáciu, ktorou sa rozumie ujma, ktorá obeti vznikla v dôsledku konania alebo nekonania orgánu verejnej moci, subjektu poskytujúceho pomoc obetiam, poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, znalca, tlmočníka, obhajcu alebo oznamovacích prostriedkov [§ 2 ods. 1 písm. f)],

Vnútroštátna úprava – zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov

- prijímať účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii, ktorou sa rozumie ujma, ktorá obeti vznikla v dôsledku pokračujúceho konania páchatela, ktoré spočíva v pôsobení na obeť vyhrázaním, zastrášaním, nátlakom, zneužívaním moci nad obeťou, pomsténím sa alebo inou formou s cieľom pôsobiť na fyzickú integritu obete alebo psychickú integritu obete [§ 2 ods. 1 písm. g)]; na tento účel orgán činný v trestnom konaní a súd používa vhodne prispôsobené úradné miestnosti.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

V nadväznosti na to z ustanovení § 134 ods. 4 a 5 TP vyplýva, že výsluch každej obzvlášť zraniteľnej obeť, teda aj detskej obeť, alebo jej rodinného príslušníka sú orgány činné v trestnom konaní povinné:

- vykonať ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa už v ďalšom konaní nemusel opakovať,
- s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu alebo s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu.
- ak to nenaruší priebeh trestného konania, má výsluch viesť tá istá osoba a v prípade trestného činu proti ľudskej dôstojnosti, trestného činu obchodovania s ľuďmi alebo trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby činov osoba rovnakého pohlavia ako vypočúvaná osoba, ak tomu nebránia závažné dôvody

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- ak je obzvlášť zraniteľná obeť vypočúvaná o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej osobné vlastnosti, vzťah k páchatelovi alebo závislosť od páchatel'a, povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohlo nepriaznivo ovplyvniť jej telesnú integritu alebo duševnú integritu alebo ju vystaviť ju riziku druhej viktimizácie, k výsluchu sa priberie psychológ alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu vypočúvanej osoby prispeje k správne vedeniu výsluchu; pred vypočutím svedka orgán činný v trestnom konaní prekonzultuje spôsob vedenia výsluchu s psychológom alebo znalcom, aby sa zabezpečilo, správne vykonanie výsluchu a predišlo druhej viktimizácii.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

V súdnom konaní sa zvýšená ochrana obzvlášť zraniteľnej obeť prejavuje:

- povinnosťou predsedu senátu vypočuť takéhoto svedka tak, aby sa zabránilo vizuálnemu kontaktu s obžalovaným, najmä využitím technických zariadení, vrátane zariadení určených na prenos zvuku (§ 262a TP)
- možnosťou predsedu senátu rozhodnúť, že výsluch svedka vykoná sám, ak má byť ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako pätnásť rokov, ak ide o... poškodeného trestným činom proti ľudskej dôstojnosti alebo ak by výsluch svedka stranou alebo obhajcom nebol z iných dôvodov vhodný alebo úplný

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- tým, že podľa § 247 ods. 5 veta druhá TP je predseda senátu, ak je to odôvodnené prejednávanou vecou, tiež povinný vykonať nevyhnutné opatrenia, aby v budove súdu pred hlavným pojednávaním nedošlo ku kontaktu obžalovaného s poškodeným vrátane rodinných príslušníkov obeť
- aj tým, že dôležitý záujem poškodeného môže byť aj dôvodom vylúčenia verejnosti z hlavného pojednávania (§ 249 ods. 3 veta prvá TP).

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

Ak sú ale detské obeť vypočúvané **(i)** o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na ich vek, vzťah k páchatelovi alebo závislosť od páchatela, povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohlo nepriaznivo ovplyvňovať ich duševný a mravný vývoj alebo vystaviť ich riziku druhej viktimizácie alebo **(ii)** ak ide o trestný čin proti ľudskej dôstojnosti (§ 135 ods. 1, ods. 2 TP), treba ich výsluch vykonať:

- nielen obzvlášť ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa už nemusel v ďalšom konaní opakovať
- ale v ďalšom konaní môže byť taká osoba vypočúvaná znova len v nevyhnutných prípadoch a v prípravnom konaní len so súhlasom prokurátora

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- k výsluchu sa (obligatórne) priberie psychológ alebo znalec a zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ak nie je na výsluchu prítomný opatrovník podľa § 48 ods. 2 TP,
- tiež zákonný zástupca alebo pedagóg, ak to môže prispieť k správne vykonaniu výsluchu,
- a pred vypočutím svedka orgán činný v trestnom konaní prekonzultuje spôsob vedenia výsluchu s psychológom alebo znalcom, ktorý bude pribráň k výsluchu, a ak je to potrebné, aj s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zákonným zástupcom alebo pedagógom tak, aby sa zabezpečilo správne vykonanie výsluchu a predišlo sa druhej viktimizácii

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- v konaní pred súdom možno na podklade rozhodnutia súdu vykonať dôkaz prečítaním zápisnice o výsluchu takéhoto svedka i bez podmienok, ktoré inak Trestný poriadok pre takýto postup vyžaduje (§ 263), s tým, že osoba, ktorá bola pribraná k výsluchu, sa podľa potreby vypočuje na správnosť a úplnosť zápisnice alebo na spôsob, akým bol výsluch vykonaný, ako aj na spôsob, akým vypočúvaná osoba vypovedala

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- z pohľadu ochrany detskej obete sexuálneho násillia pred druhotnou ale i opakovanou viktimizáciou je dôležitý aj zákaz jej konfrontácie s obvineným (§ 125 ods. 4 TP)

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

Aplikáciu na prvý pohľad jasnej právnej úpravy komplikuje zrejma chyba zákonodarcu, ktorý prípady, **(i)** v ktorých je daný odôvodnený predpoklad, že výsluch by mohol nepriaznivo ovplyvňovať duševný a mravný vývoj osoby mladšej ako 18 rokov, čo obsahovo zodpovedá premise uvedenej v § 135 ods. 1 TP, duplicitne zaradil, spoločne s prípadmi, **(ii)** keď je dieťa obeťou trestného činu spáchaného voči blízkej osobe alebo zverenej osobe, alebo ak je **(iii)** z okolností prípadu zrejmé, že jeho opätovná výpoveď môže byť ovplyvnená, aj do ustanovenia § 135 ods. 3 TP, podľa ktorého

- treba výsluch vykonať tak, aby takáto osoba mohla byť v ďalšom konaní vypočutá len výnimočne,
- pričom jej ďalší výsluch sa môže v prípravnom konaní vykonať len so súhlasom jej zákonného zástupcu, resp. opatrovníka,

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- z pohľadu práva obvineného na obhajobu je však podstatným, že výsluch takéhoto svedka možno aj v konaní pred súdom vykonať len výnimočne (§ 135 ods. 4 Trestného poriadku).
- vzhľadom na to, že pri výsluchu detskej obeť sexuálneho násillia bude takmer stále daný odôvodnený predpoklad, že by mohol nepriaznivo ovplyvňovať jej duševný a mravný vývoj, sú orgány činné v trestnom konaní povinné vždy postupovať podľa § 134 ods. 4, ods. 5 a § 135 ods. 3 Trestného poriadku. Teda tak (s vedomím), že svedok nebude v konaní pred súdom vypočutý.

NS SR 4Tdo 18/2018

- Neprítomnosť zástupcu orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri výsluchu podľa § 135 ods. 2 Tr. por. nezakladá nezákonnosť či neúčinnosť výsluchu, pretože pochybenie v ustanovení, prijatom na ochranu maloletého svedka mladšieho ako 18 rokov nemožno vykladať v neprospech poškodenej.

NS SR 5Tdo 9/2019

- K námietke týkajúcej sa nezákonnosti výsluchu poškodeného F., dovolací súd uvádza, že účelom § 135 ods. 1 Tr. por. (účinného do 31. decembra 2017) je chrániť maloletých/mladistvých pred tzv. sekundárnou viktimizáciou. Zákon stanovil určité pravidlá, ktoré mali zabrániť nevhodnému vedeniu výsluchov (resp. ich opakovaniu), ktoré by na tieto osoby mohli nepriaznivo dopadať. Ak teda obvinení namietajú nedodržanie tohto ustanovenia (pozn. ktoré sa svojím charakterom ich práv nedotýka), potom v ich námietke absentuje akýkoľvek materiálny rozmer.

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(30) ... podľa článku 20 písm. b) tejto smernice bez toho, aby tým bolo dotknuté právo na obhajobu a aby bola dodržaná diskrečná právomoc súdu, členské štáty zabezpečia, aby počas trestného stíhania počet výsluchov poškodeného bol obmedzený na minimum a aby výsluchy prebehli len v rozsahu striktno nevyhnutnom pre priebeh „vyšetrovania trestného činu“.

(31) ... ako vyplýva z článku 23 ods. 2 a 3 smernice 2012/29, táto smernica rozlišuje medzi fázou „vyšetrovania trestného činu“ a fázou „súdneho konania“.

(36) ... stanovením, že členské štáty zabezpečia, aby počet výsluchov bol obmedzený na minimum, toto ustanovenie nevyžaduje, aby obeť trestného činu bola konajúcim súdom vypočutá iba jediný raz.

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(38) Podľa článku 47 druhého odseku Charty každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednávaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, pričom každý musí mať možnosť poradiť sa, obhajovať sa a nechať sa zastupovať. Článok 48 ods. 2 Charty okrem toho stanovuje, že každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu.

(40) ... pokiaľ ide o rámcové rozhodnutie 2001/220, ktoré bolo nahradené smernicou 2012/29, Súdny dvor rozhodol, že toto rámcové rozhodnutie sa má vykladať tak, aby boli rešpektované základné práva, medzi ktoré patrí najmä právo na spravodlivý proces, tak ako je uvedené v článku 6 EDLP a vykladané Európskym súdom pre ľudské práva (rozsudky zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, bod 59, a z 9. októbra 2008, Katz, C-404/07, EU:C:2008:553, bod 48).

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(41) V tejto súvislosti z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že zásady spravodlivého procesu vyžadujú, aby boli záujmy obhajoby vo vhodnom prípade vyvažované záujmami svedkov alebo obetí, ktorí majú vypovedať (rozsudky ESLP, 26. marca 1996, Doorson v. Holandsko, CE:ECHR:1996:0326JUD002052492, § 70, a 5. októbra 2006, Marcello Viola v. Taliansko, CE:ECHR:2006:1005JUD004510604, § 51).

(42) V tomto rámci musia osoby, ktoré sú zodpovedné za rozhodnutie o vine alebo nevine obvineného, v zásade vypočuť svedkov osobne a posúdiť ich dôveryhodnosť. Posúdenie dôveryhodnosti svedka je zložitou úlohou, ktorú za normálnych okolností nemožno vykonať jednoduchým prečítaním obsahu vyhlásení tohto svedka, ako sú uvedené v zápisniciach z výsluchov (rozsudky ESLP, 5. júla 2011, Dan v. Moldavsko, CE:ECHR:2011:0705JUD000899907, § 33, a 29. júna 2017, Lorefice v. Taliansko, CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 43).

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(43) Jedným z dôležitých prvkov spravodlivého trestného konania je tak možnosť obvineného, aby bol postavený tvárou v tvár svedkovi za prítomnosti sudcu, ktorý má vo veci rozhodnúť. Táto zásada bezprostrednosti je dôležitou zárukou trestného konania, keďže zistenia sudcu, pokiaľ ide o správanie a dôveryhodnosť svedka, môžu mať závažné dôsledky pre obvineného. Z tohto dôvodu musí zmena v rozhodovacom zložení súdu po výsluchu dôležitého svedka v zásade viesť k jeho novému výsluchu (rozsudky ESLP, 9. marca 2004, Pitkänen v. Fínsko, CE:ECHR:2004:0309JUD003050896, § 58, a 18. marca 2014, Beraru v. Rumunsko, CE:ECHR:2014:0318JUD004010704, § 64).

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(44) Na zásadu bezprostrednosti však nemožno hľadieť tak, že bráni akejkolvek zmene v zložení súdu v priebehu konania. Vzniknúť, a tým znemožniť nepretržitú účasť sudcu na konaní, môžu celkom zjavné administratívne alebo procesné problémy. Môžu byť prijaté opatrenia, aby sudcovia, ktorí prevezmú vec, správne pochopili dôkazy a tvrdenia, napríklad tým, že sa im poskytnú zápisnice, ak dôveryhodnosť predmetného svedka nie je spochybnená, alebo nariadením nového pojednávania alebo nového výsluchu dôležitých svedkov pred súdom v zmenenom zložení (rozsudky ESĽP, 2. decembra 2014, Cútean v. Rumunsko, CE:ECHR:2014:1202JUD005315012, § 61, a 6. decembra 2016, Skaro v. Chorvátsko, CE:ECHR:2016:1206JUD000696213, § 24).

(48).... zopakovanie výsluchu obete v prípade zmeny v rozhodovacom zložení súdu, pred ktorým bola pôvodne vypočutá, samo osebe neznamená, že nemožno rozhodnúť v primeranej lehote o odškodnení tejto obete.

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(51) zo znenia... článku [18] však nevyplýva, že normotvorca Únie stanovil medzi opatreniami, ktoré majú chrániť obeť trestného činu, obmedzenie len na jej jediný výsluch počas súdneho konania.

(52) ... článok 18 smernice... priznáva obeti právo na ochranu „bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu“... v odôvodnení 58 tejto smernice [sa] uvádza, že rozsah príslušných ochranných opatrení počas trestného konania pre obeť, ktoré boli označené za zraniteľné voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste, by sa mal určiť „bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov“.

(53) ... normotvorca Únie tak priznáva v smernici... obeti práva, ktorých výkon nemôže porušovať právo na spravodlivý proces a právo na obhajobu obvinenej osoby, zakotvené v článku 47 druhom odseku a v článku 48 ods. 2 Charty.

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(54) ... článok 18 smernice... v zásade nebráni tomu, aby v prípade zmeny v rozhodovacom zložení obeť trestného činu bola znovu vypočúvaná týmto zložením na žiadosť jednej zo strán konania.

(55) ... z judikatúry ESLP vyplýva, že na určenie, či je možné používanie zápisnice o výsluchu obete ako dôkazu, členské štáty musia preskúmať, či jej výsluch môže byť dôležitý na účely rozhodnutia o vine obvinenej osoby a prostredníctvom dostatočných procesných záruk zabezpečiť, že vykonávanie dôkazov v rámci trestného konania nezasiahne spravodlivosť tohto konania v zmysle článku 47 druhého odseku Charty, ani právo na obhajobu v zmysle jej článku 48 ods. 2.

rozsudok SD z 29. júla 2019, Gambino, C-38/18
(smernica EP a Rady 2012/29/EU ktorou sa stanovujú
minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí
trestných činov – netýka sa detskej obete)

(57) ... v prípade, že sa rozhodne o výsluchu obete novým rozhodovacím zložením, príslušné vnútroštátne orgány musia v súlade s článkom 22 smernice... vykonať individuálne posúdenie tejto obete s cieľom identifikovať jej osobitné potreby a prípadne jej umožniť využiť ochranné opatrenia stanovené v článkoch 23 a 24 tejto smernice.

Články 16 a 18 smernice... sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej ak bola obeť trestného činu vypočutá po prvýkrát pred rozhodovacím zložením trestného súdu prvého stupňa a toto rozhodovacie zloženie bolo neskôr zmenené, táto obeť musí byť v zásade znovu vypočutá týmto novým zložením, ak jedna zo strán konania odmietne, aby uvedené rozhodovacie zloženie vychádzalo zo zápisnice z prvého výsluchu uvedenej obete.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva:

- ...
- vyslúchať alebo dať vyslúchať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe
- ...

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Použitie výpovede svedka, ktorý nebol prítomný a vypočutý na hlavnom pojednávaní prichádza do úvahy napr. vtedy ak:

- svedok zomrel (Mika proti Švédsku, ods. 37; Ferrantelli a Santangelo proti Taliansku, ods. 52),
- využil svoje právo odoprieť výpoveď (Vidgen proti Holandsku, ods. 47; Sofri a ostatní proti Taliansku; Craxi proti Taliansku, ods. 86),
- primerané úsilie príslušných orgánov zabezpečiť prítomnosť svedka zlyhalo (Mirilashvili proti Rusku, ods. 217)

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

- osobitnú skupinu týchto prípadov tvoria obeť sexuálnych trestných činov, ktoré vnímajú trestné konanie často ako utrpenie, najmä ak sú nedobrovoľne konfrontované s obvinenými.
- negatívne rysy trestného stíhania (z pohľadu obeť) sú ešte výraznejšie v prípade maloletých.
- pri posudzovaní otázky, či v takomto konaní bolo zachované právo obvineného na spravodlivý súdny proces, sa tak musí vziať do úvahy aj právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života obeť, garantované čl. 8 dohovoru.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Pri posudzovaní zlučiteľnosti konania, v ktorom bola ako dôkaz použitá výpoveď svedka, ktorý nebol prítomný a vypočutý na hlavnom pojednávaní, s čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) dohovoru postupuje ESĽP v troch krokoch, tzv. test Al-Khawaja (Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému kráľovstvu, ods. 118 a nasl.; Schatschaschwili proti Nemecku, ods. 72 a nasl.):

- či existoval závažný dôvod neprítomnosti svedka ospravedlňujúci pripustenie jeho skoršej výpovede ako dôkazu,
- či bola výpoveď neprítomného svedka výlučným alebo rozhodujúcim základom pre odsúdenie obžalovaného,

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

- či existovali dostatočné vyvažujúce faktory, vrátane silných procesných záruk, ktoré kompenzovali ťažkosti spôsobené obhajobe v dôsledku pripustenia takejto výpovede a zaistili, že konanie ako celok bolo spravodlivé.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

- I. skutkový súd musí v prvom rade rozhodnúť, či existuje závažný dôvod neprítomnosti svedka a či môže byť jeho svedectvo pripustené ako dôkaz
- II. len ak je takéto svedectvo prípustné, môže skutkový súd v závere hlavného pojednávania, prihliadajúc na všetky predložené dôkazy, posúdiť význam výpovede neprítomného svedka, a to najmä z pohľadu, či je táto výpoveď výlučným alebo rozhodujúcim.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

- výlučný důkaz definuje ESLP jako jediný důkaz proti obžalovanému.
- za rozhodující důkaz sa považuje usvedčující důkaz takej důležitosti alebo významu, že bude pravdepodobne rozhodujúci pre výsledok konania.
- platí, že ak je výsluchom na hlavnom pojednávaní neoverená svedecká výpoveď svedka potvrdená inými podpornými dôkazmi, bude posúdenie toho, či je rozhodujúcim dôkazom, závisieť na sile týchto podporných dôkazov; čím budú silnejšie, tým bude menej pravdepodobné, že bude výpoveď neprítomného svedka považovaná za rozhodujúcu.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

- III. či vyvažujúce faktory, ktoré boli obhajobe poskytnuté, umožnili spravodlivé a riadne posúdenie spoľahlivosti výpovede neprítomného svedka.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Záruky z pohľadu ESLP:

- skutočnosť, že vnútroštátne súdy pristupovali k neoverenej výpovedi neprítomného svedka opatrne, teda, že si boli vedomé jej nižšej dôkaznej váhy a podrobne zdôvodnili, prečo považovali tento dôkaz za spoľahlivý, osobitne ak súčasne prihliadli k ostatným dostupným dôkazom.
- prehranie videozáznamu výsluchu neprítomného svedka z prípravného konania tak, aby súd, obžaloba i obhajoba mohli pozorovať správanie sa svedka počas výsluchu a mohli si tak vytvoriť vlastný názor na jeho hodnovernosť.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Záruky z pohľadu ESLP:

- ďalšie dôkazy, ktoré sú na hlavnom pojednávaní k dispozícii a ktoré podporujú neoverenú svedeckú výpoveď (napr. výpovede urobené pred súdom osobami, ktorým neprítomný svedok popísal udalosti bezprostredne potom, čo k nim došlo, alebo iné zaistené skutkové dôkazy, vrátane dôkazov forenzných, prípadne znalecký posudok o zraneniach obeť, resp. o jej vierohodnosti).
- skutočnosť, že popis trestného činu, ktorý mal byť na neprítomnom svedkovi spáchaný, sa do značnej miery podobá popisu poskytnutom iným svedkom, osobitne ak tento svedok vypovedal na hlavnom pojednávaní a jeho hodnovernosť bola overená krížovým výsluchom.
- ak môže obhajoba počas hlavného pojednávania nepriamo, napr. písomne, klásť svedkovi vlastné otázky.

čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru

Záruky z pohľadu ESLP:

- možnosť, aby obvinený alebo jeho obhajca vypočul svedka vo fáze vyšetrovania.
- ak orgány činné v trestnom konaní už v priebehu vyšetrovania dospeli k záveru, že svedok nebude vypočúvaný na hlavnom pojednávaní, je nevyhnutné poskytnúť obhajobe príležitosť, aby mohla v prípravnom konaní nechať položiť obeti otázky (Rosin proti Estónsku, ods. 57 a nasl.; Vronchenko proti Estónsku, ods. 61 a 63).
- možnosť obžalovaného predložiť vlastnú verziu udalostí a spochybníť tak vierohodnosť neprítomného svedka poukázaním na prípadné nezrovnalosti alebo rozpory s tvrdeniami iných svedkov.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

Detská obeť sexuálneho násillia by mala byť vypočúvaná až po vznesení obvinenia a

- obvinenému, resp. jeho obhajcovi by malo byť umožnené takýto výsluch sledovať, (samozrejme nie priamo vo výsluchovej miestnosti, ale napr. cez z jednej strany nepriehľadné sklo, prípadne prostredníctvom zariadení určených na prenos obrazu a zvuku)
- zároveň by im malo byť dovolené vhodným spôsobom (prostredníctvom osoby, ktorá vedie výsluch) položiť svedkovi otázky.

V opačnom prípade bude použitie takejto výpovede ako základu pre odsúdenie obžalovaného problematické a bude možné iba vtedy, pokiaľ boli obmedzenia, ktorým bola obhajoba v dôsledku pripustenia takéhoto dôkazu vystavená, inak dostatočne vyvážené.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

Napríklad ak bol výsluch detskej obete **(i)** zachytený prostredníctvom technických zariadení na zaznamenanie zvuku a obrazu, takýto záznam bol na hlavnom pojednávaní prehraný a obžalovaný tak mal možnosť dodatočne sledovať správanie a reakcie svedka a tieto spochybníť, pokiaľ **(ii)** zároveň takúto výpoveď podporujú aj ďalšie dôkazy, najmä výpovede svedkov, ktoré boli na hlavnom pojednávaní overené krížovým výsluchom, forenzné dôkazy atď.

Práve neznalosť právnej úpravy a súvisiacej judikatúry, vrátane judikatúry ESLP, resp. ich nesprávna aplikácia konajúcimi autoritami je najčastejšou príčinou chýb pri trestnom stíhaní sexuálneho násillia páchaného na detských obetiach.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

Prejavuje sa to pravidelne tým, že

- po podaní trestného oznámenia (spravidla inou osobou, než dieťaťom) postupujú orgány činné v trestnom konaní liknavo a napriek splneniu podmienok nevznesú obvinenie súčasne so začatím trestného stíhania, čo má za následok zbytočné opakovanie výsluchu detskej obete
- prvý výsluch po začatí trestného stíhania (pred vznesením obvinenia) sa nevykoná s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu s odôvodnením, že aj tak bude musieť byť zopakovaný po prípadnom vznesení obvinenia, dieťa však následne odmietne spolupracovať

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- súd argumentujúc požiadavkou zachovania kontradiktórnosti konania trvá na opätovnom výsluchu dieťaťa na hlavnom pojednávaní napriek tomu, že výsluch bol už v prípravnom konaní vykonaný s umožnením účasti obhajcu
- súd nezabezpečí, aby pred hlavným pojednávaním nedošlo ku kontaktu obžalovaného s detskou obeťou, ktorú navyše následne vypočúva v jeho prítomnosti.
- osoby, ktoré vedú výsluchy, neabsolvovali špeciálny výcvik, resp. špecializované vzdelávanie zamerané na osobitosti vypočúvania detských obetí.
- napriek prítomnosti psychológa alebo znalca potom neprístupujú k výsluchu takýchto osôb profesionálne, individuálne a citlivo, pričom najvypuklejším problémom v tomto smere je, že používajú jazyk, ktorý je pre detskú obeť vzhľadom na stupeň jej duševného vývoja nezrozumiteľný.

Vnútroštátna úprava – Trestný poriadok

- miestnosti, v ktorých sú realizované výsluchy detských obetí, nie sú upravené tak, aby osoby, ktoré treba k výsluchu dieťaťa pribrať, vrátane obvineného alebo jeho obhajcu, mohli výsluch sledovať bez toho, aby boli prítomné priamo v miestnosti. Prítom len málokedy dokáže dieťa popísať intímne detaily súvisiace so sexuálnym násilím, ktorému bolo vystavené, v prítomnosti viacerých neznámych osôb.

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

Postup, pri ktorom kompetentný orgán verejnej moci aplikuje príslušné ustanovenia Trestného poriadku slúžiace na ochranu svedka s osobitným statusom (obete trestného činu) a vylúči obvineného (obžalovaného) z fyzickej účasti na výsluchu takého svedka, možno považovať za zlučiteľný s právom obvineného na spravodlivý proces za podmienky, že bola strane obhajoby poskytnutá dostatočná príležitosť priebeh výsluchu ovplyvniť.

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

- judikatúra ESĽP, ktorú ústavný súd v intenciách čl. 154c ods. 1 ústavy v rámci svojej rozhodovacej praxe štandardne zohľadňuje, tiež reflektuje na zložitú situáciu tzv. svedkov – obetí trestných činov (obete domáceho násillia, sexuálnych trestných činov a pod.), u ktorých je prerokovávanie trestnej veci pred súdom (a inými príslušnými orgánmi) spojené s traumatickým oživovaním negatívnych zážitkov z minulosti, a to predovšetkým vtedy, keď sú títo svedkovia postavení tvárou v tvár obvinenému.
- pri hodnotení otázky rešpektovania práva obvineného na spravodlivý proces je potrebné vziať do úvahy právo obete trestného činu na rešpektovanie jej súkromného života, a je teda legitímne prijať na jej ochranu určité opatrenia za súčasného splnenia podmienky, že je toto opatrenie zlučiteľné s účinným a adekvátnym výkonom práva obvineného na obhajobu (pozri napr. rozhodnutie ESĽP S. N. proti Švédsku č. 34209/96 z 2.7.2002).

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

- odrazom zmienenej judikatúry EŠLP je aj právna úprava obsiahnutá v ustanoveniach § 135 ods. 3 a § 262 TP zakotvujúca možnosť alternatívneho spôsobu vykonania výsluchu pri súčasnom zachovaní práv obhajoby v akceptovateľnej miere.
- z obsahu odôvodnenia rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorý poukázal na charakter trestného činu (sexuálne zneužívanie), pre ktorý bolo trestné konanie vedené, a tiež na jeho následky u osoby poškodenej vyplýva, že svedkyňa poškodenej mala status svedkyne – obete trestného činu, indikujúci legitímnosť opatrení na jej ochranu, poskytovaných práve označenou právnou úpravou. V zmysle uvedenej právnej úpravy bol orgán činný v trestnom konaní a tiež konajúci súd oprávnený vyhodnotiť situáciu a podľa vlastného uváženia prijať v prípade potreby zmienené opatrenie, a to aj bez toho, aby sa svedok explicitne takéhoto postupu dožadoval.

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

- v danom prípade bol postup orgánov činných v trestnom konaní a konajúceho súdu legálny a legitímny a rešpektoval aj kritérium proporcionality, keďže dbal na zachovanie práv obhajoby.
- obhajca sťažovateľa bol pri výsluchu svedkyne poškodenej v prípravnom konaní účastný (sledoval priebeh výsluchu a mal možnosť reagovať otázkami), počas hlavného pojednávania sa výsluchu svedkyne poškodenej priamo zúčastnil, obsah výpovede bol sťažovateľovi sprostredkovaný a sťažovateľ mal možnosť sa k nej vyjadriť. Obhajobe tak bola poskytnutá dostatočná príležitosť priebeh výsluchu ovplyvniť.
- s ohľadom na legitímny záujem chrániť svedkyňu poškodenú možno mieru, v akej bolo sťažovateľovi umožnené sa na výsluchu tejto svedkyne podieľať, považovať za dostatočnú.

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

- pokiaľ ide o postup orgánov činných v trestnom konaní, ktoré k výsluchu svedkyne poškodenej pribrali odborníka z odboru psychiatrie a následne bol tento odborník oficiálne ustanovený pre účely vypracovania znaleckého posudku (vyšetrenie duševného stavu svedkyne poškodenej), ústavný súd nevidí žiadne dôvody, ktoré by z hľadiska zachovania garancií spravodlivého procesu označený postup nejakým spôsobom diskvalifikovali
- v prípade znaleckého dokazovania je podmienkou na zachovanie označených záruk trestne stíhanej osoby nepochybne odbornosť a objektivita znalca.

III. ÚS 254/2017 - Zb.ÚS 59/2017 (NS 3Tdo 78/2016)

- zákonná úprava pri obdobnom výsluchu považuje účasť psychológa alebo znalca za povinnú, pričom skutočnosť, že označený odborník participoval na výsluchu svedkyne poškodenej bez vydania oficiálneho uznesenia, nemohla jeho odbornosť a objektivitu nijako ovplyvniť. Jeho účasť na predmetnom úkone rovnako nemohla ovplyvniť odbornosť a objektivitu neskôr predloženého ním vypracovaného znaleckého posudku, práve naopak, pozorovanie výpovede poškodenej (z hľadiska relevantného pre tohto odborníka) bolo produktívne pre získanie poznatkov potrebných na podanie posudku.

rozsudok ESĽP z 26. novembra 2019 M.M.B. versus Slovensko

čl. 8 dohovoru – právo na rešpektovanie súkromného a
rodinného života

- ESĽP zdôraznil, že aj keď ku výpovedi maloletého dieťaťa je potrebné pristupovať s najväčšou obozretnosťou, žiadny z vypracovaných znaleckých posudkov nekonštatoval, že by sťažovateľka mala sklony ku klamstvu.
- ESĽP mal výhrady voči tomu, akú **(i)** váhu prikladal vyšetrovateľ viacerým záverom posudku ústavu, vypracovaného s cieľom vyriešiť rozpory v predchádzajúcich posudkoch, ako aj voči tomu, že **(ii)** závery znalkyne ohľadom osobnosti otca neboli bližšie objasnené. **(iii)** Kritike podrobil aj rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, ktoré podľa neho neobsahovalo podrobné a presvedčivé odôvodnenie.

ĎAKUJEM ZA
POZORNOSŤ.